Дәрбәнд

ДОСТЛУГ. ГАРДАШЛЫГ. БИРЛИК

Тәсисчиләр: ДАҒЫСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МӘТБУАТ ВӘ ИНФОРМАСИЈА НАЗИРЛИЈИ

12+

№ 30 (98326) 1920-чи илдән чыхыр 23 ијул 2021-чи ил, чүмә. Гијмәти 2 рубл.

РЕСПУБЛИКА һӨКҮМӘТИНДӘ

Гәраркаһын јығынчағы кечирилмишдир

Бир аз әввәл ДР һөкүмәти сәдри - гәраркаһ рәһбәри Абдулпатах Амирхановун башчылығы алтында республиканын мәнзил-коммунал тәсәррүфаты објектләринин 2021-2022-чи илләрдә гыздырма мөвсүмүнә һазырлығы үзрә республика гәраркаһынын јығынчағы кечирилмишдир.

Мүзакирәләрдән әввәл баш назир гејд етмишдир ки, мәнзил-коммунал тәсәррүфаты објектләринин 2021-чи илин пајыз-гыш мөвсүмүндә истисмара һазырлығы Дағыстанын башчысы вәзифәсини мүвәггәти ичра едән Серкеј Меликовун јанында кечирилмиш 12 мај 2021-чи ил тарихли мүшавирәдә гәбул едилмиш гәрарларын ичрасынын јеринә јетирилмәси чәрчивәсиндә апарылыр.

«Мәнзил-коммунал тәсәррүфаты објектләрини гыша һазырлығына әмин олмагдан өтрү биз өз һәмкарларымызла бирликдә үч һәфтә әрзиндә бир сыра бәләдијјәләри кәзмишик. Илдән-илә истилик енержиси илә тәмин едлимәсиндә проблемләр јаранан, мисал үчүн Дагестанскије Огни шәһәри үзрә мәсәләләр галмагдадыр. Вәзијјәти көрүб биз Хасавјурт, Кизилјурт, Дагестанскије Огни шәһәрләриндә МКТ објектләри вә газанханалар үзрә лајиһә-смета сәнәдләринин һазырланмасы үчүн 105 милјон рубл ајырмышыг. Сәфәрин кедишатында биз сәнијјә објектләриндә ола билмәмишик. Лакин, биз чари илин төчрүбәсини, Маһачгала шәһәриндәки мәркәзи хәстәханада јанвар ајында гыздырма илә бағлы гәза һадисәсини нәзәрә алырыг. Бунунла бағлы биз јахын күнләрдә сәнијјә вә тәһсил објектләрини кәзәчәјик»,-дејән Амирханов әлавә етмишдир ки, һөкүмәт бу күн һәлл едилә биләчәк мәсәләләри оператив дәстәкләјәчәкдир. Јердә галан проблемләр үзрә иш давам етдиләричәкдир.

Гәраркаһын јығынчағында әсас мәрузә илә чыхыш едән енеркетика вә МКТ назир Ризван Мурадов билдирмишдир ки, бүтүн бәләдијјә бирләшмәләриндә МКТ објектләрини пајыз-гыш мөвсүмүнә һазырлығы үзрә план тәдбирләри вә бәрпа-тәмир ишләринин кечирилмәси чәдвәли ишләниб һазырланмыш вә тәсдиг олмушдур.

«Ијул ајынын 14 шәһәр вә рајонларда 3,02 милјон квадрат метр мәнзил фонду (планлашдырылмыш саһәләрин 27 фаизи), 86 газанхана (18 фаиз), 2 мәркәзи гыздырма мәнтәгәси (10 фаиз), 212 километр гыздырма, 761 километр су кәмәрләри, 342 километр канализасија шәбәкәләри тәмир олунмушдур. 8,5 километр көһнәлмиш су шәбәкәләри, 2,1 километр канализасија вә 4,3 километр гыздырма шәбәкәләри дәјишдирилмишдир. 17 милјон 356 тон бәрк јаначаг (даш көмүр) вә 100 тон маје јаначаг (мазут) еһтијаты јарадылмасы планлашдырылыр.

МКТ објектләриндә гәза вә насазлыгларын арадан галдырылмасы үчүн мадди техники еһтијатларын формалашдырылмасына 62,99 милјон рубл вәсаит нәзәрдә тутулумушдур. Чари илдә коммунал инфраструктурлу објектләрин һазырлығы үзрә ишләрин јерли бүдчәләрин вә мүәссисәләрин шәхси һесабына малијәләшдирмә һәчми 106,3 милјон рубл тәшкил едир»,- дејә Мурадов мәлумат вермишдир.

Енеркетика саһәсиндәки вәзијјәт һаггында данышан Ризван Мурадов билдирмишдир ки, «Россети Северный Кавказ» - «Дагенерго» ААЧ објектләриндә истеһлакчыларын енержи илә тәмин едилмәсинин күтләви дајандырылмасы сәбәбләрини анализ нәтичәләринә көрә 18 рајонда бәлә һалара јол верилмәси ашкар едилмишдир.

Ијунун 28 –дә Маһачгала шәһәринин Ирчи Казак күчәси 66 үнванында јерләшән «Новаја ПС-110» киловатлыг јарымстансијасында баш вермиш гәза нәтичәсиндә 3 рајонда 50 миндән артыг истеһлакчыларын ишыгсыз галмасы республиканын електрик шәбәкәләринин јениләшдирилмәси үзрә төчили тәдбирләрин көрүлмәсини вачиблијини нүмајиш етдирмишдир.

Чари илин ијун ајынын 7-8 –дә јаған лејсан јағышлар нәтичәсиндә Маһачгала, Каспијск шәһәрләриндә, Хасавјурт вә Ногај рајонларында електрик енержиси верилмәси, насос стансијаларынын әһалинин су төчһизатыны дајандырылмасы һадисәләри баш вермишдир.

«РЕШ-нин мәлуматына көрә електрик шәбәкәләри аваданлығынын 2021-2022-чи илләрин пајыз-гыш мүддәтинә һазырлығы Програмы формалашдырылыр. Програмын реализә едилмәсинә планлашдырылан хәрчләр 370 милјон рублдан артыгдыр» дејә Мурадов вурғуламышдыр.

Республиканын бир сыра јашајыш мәнтәгәләринин газ төчһизатында да проблемләр вардыр.

ДР Дөвләт Мәнзил Инспексијасынын башчысы Серкеј Касјанов нәзарәт јохлама фәалијјәти һаггында данышмышдыр. О демишдир ки, сентјабрын 25-нә јерли үзрә идарә органлары чохмәнзилли евләрин 2021-2022-чи илләрин мөвсүмүнә гәдәр истифадәсинин һазырлыг паспортуну алачаг вә МКТ КИС системиндә јерләшдириләчәкдир.

«Дағыстан» РИА

БУ НӨМРӘДӘ

Балыг комбинатында олмушдур
«Дағыстан» РИА

Вәтәнә гајыда биләчәкләр
сәһ.2

Кәнчләрә- Конституција һаггында
Г.Өмәров

COVID-19 пејвәнд олунмаг вачиб шәртдир
сәһ.3

«Ваһид Русија» гијмәтләрә нәзарәт едәчәк
Н.Гулијев

сәһ.6

Сәнәтинә бағлы инсан
М. Сејидов
сәһ.7

Шәлаләнин гаранлыг һекајәси
К.Бабајева

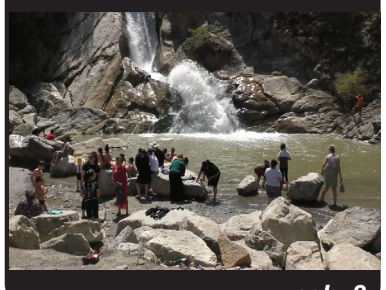

сәһ. 8

РЕСПУБЛИКА ХӘБӘРЛӘРИ

Профил програмлара дахил едиләчәкдир

Дағыстанын башчысы вәзифәсини мүвәггәти ичра едән Серкеј Меликов ДР кәнд тәсәрруфаты вә әрзаг назирлијинә «Кизљар» КИК-нин дөвләт дәстәји тәдбирләри көстәрилмәси үчүн профил програмлара дахил едилмәсинин нәзәрдән кечирилмәсини тапшырмышдыр.

Өртүклү торпагда помидор вә хијар јетишдирилмәси илә мәшғул олан Тарумов рајонунун истихана комплекси мүәссисәсини иши илә таныш олдугдан сонра Республика башчысы бәлә гәрара кәлмишдир. Мүәссисәнин директору Шамил Хабибуллајев мәлумат вермишдир ки, кооперативин бош галан әразиләриндә јени биткиләрин, о чүмләдән үзүмлүкләрин салынмасы үзрә планлар нәзәрдә тутулмушдур. Лакин, онун сөзләринә көрә мөвсүм ишләринә фәһлә тапылмасы чох чәтиндир. Кәнд тәсәррүфаты мүәссәси директору билдирмишдир ки, бунун үчүн биз бүтүн шәраитләр – фәләләр үчүн јатахана, јүксәк вә вахтын да әмәк һаггы верилмәси тәмин едилир. Ону динләјән Серкеј Меликов кәнд тәсәррүфаты вә әрзаг назирлијинә мүәссисәнин лазыми дөвләт дәстәји тәдбирләри көстәрилмәси үчүн профил програмларына дахил едлмәсинә вә ишчи бригадалары илә тәмин едилмәси мәсәләсини ишләниб һазырланмасына тапшырыг

вермишдир.

Хатырладаг ки, Дағыстанын башчысы вәзифәсини мүвәггәти ичра едән Серкеј Меликов һәмин күн ишчи сәфәри илә республиканын Тарумов рајонунда олмушдур.

«Дағыстан» РИА

Русија Федерасијасы Ичтимаи Палатасы катибинин Мәлуматы

10 ијун 2008-чи ил тарихли, №76 ФГ «һәбс јерләриндә инсан һүгугларынын тәмин едилмәсинә вә мәчбури һәбс јерләриндә олан шәхсләрә јардым көстәрилмәсинә ичтимаи нәзарәт һаггында» Федерал Гануна ујғун олараг, (ады чәкилән Федерал ганунун 10-чу маддәсинин 16-чы һис. илә Русија Федерасијасы Ичтимаи Палатасы Шурасынын 5 феврал 2021 –чи ил тарихли №53 С гәрарына әсасән) Дағыстан Республикасынын ичтимаи нәзарәт комиссијасынын ашағыдакы үзвләри тәјин едилди: Јури Михајлович Атајев, Рамазан Магомедович Мусалајев.

Русија Федерасијасы Ичтимаи Палатасы Катиби Л.Ј. Михејева

Балыг комбинатында олмушдур

ДР башчысы вәзифәсини мүвәггәти ичра едән Серкеј Меликов Тарумов рајонундакы «Широколскиј рыбкомбинат» АСЧ –нин истеһсал имканларыны гијмәтләндирмишдир. Республика башчысыны мүәссисәнин баш директору Әһмәднәби Шејхулисламов мүшајәт етмишдир. С.Меликов нәрә балыг нөвләрини јетишдирилмәси просеси илә таныш олмуш, балыг истеһсалы саһәләринә бахмышдыр.

«Биз карп, толстолобик, белоамур кими нәрә балыгларыны јетишдирилмәси илә мәшғул олуруг. Бу күн сүни көлләрин үмуми саһәси 7,5 һектар тәшкил едир» дејә Шејхулисламов билдирмишдир. Артыг 40 илдир ки, мүәссисә фәалијјәт көстәрир. Бәзи чатышмајан проблемләрә, хүсуси илә сујун чатышмамазлығы илә әлагәдар проблемләри көстәрән Шејхулисламову ахырадәк динләјиб рекион башчысы профил идарәләрә бу мәсәләнин һәллиндә көмәк етмәсинә тапшырыг вермишдир. Хатырладаг ки, өтән чүмә күнү Серкеј Меликов өзүнүн јохлама сәфәри чәрчивәсиндә Тарумов рајонунун бир сыра објектләринә бахыш кечирмишдир. Өнчә, о мәркәзи рајон хәстәханасында олмуш, «Трезваја Россија» лајиһәсинин воркаут-мејданчасыны

Јени технолокијаларла таныш олмушдур

Дағыстан Республикасы Һөкүмәти сәдринин биринчи мүавини Батыр Емејев дағыстанлы ихтирачыларынын тәгдим етдији технолокијаларла таныш олмушдур. Тәгдим олунмуш ишләмәләр арасында фасиләсиз енерчи тәчһизаты, енержи тәһлүкәсизлији, зибил емалы, күчә ишыгландырылмасынын јүксәк техноложи техникасы вар иди. Бир сыра мәмулатларын патент вә сертификатлары мөвчүд иди.

«Бизим ишләјиб һазырладығымыз стабилизатор чәрәјаны кејфијјәтли филтрасија етмәјә имкан верир. Објектә електрик енержисинин верилмәси дајандырылдыгда о күн әрзиндә YPS –фасиләсиз енержи мәнбәји кими ишләјә билир. Онун һазырланмасынын ашағы маја дејәрли олмасы комплектләшдирилмиш мәмулатларын 40-60 фаизи Дағыстанда истеһсал олуна биләр» дејә «Energy box» «Lime» електротехника инновасија ширкәтләр групунун тәсисчиси Руслан Һачымурадов данышмышдыр.

Дағыстанлы ихтирачыларын тәклиф етдији туллантылар емалы комплекси бәрк коммунал туллантыларынын, вә һәтта автомобил шинләринин там утилизасија едилмәси үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Онун уникал характеристикасы ондан ибарәтдир ки, туллантылар јандырылан заман атмосфера анчаг су бухары атылыр ки, бу комплекс әтраф мүһитә һәр һансы бир пис тәсир көстәрмир. Емалдан сонра сон нәтичә кими техники углерод, печ јаначағы, јаначаг пириориз газлары мәһлулу, металлокорт, битчиликдә кениш истифадә едилән микроелементләрлә зәнкин күл алмаг мүмкүндүр.

Јери кәлмишкән гејд етмәк лазымдыр ки, ДР башчысы вәзифәсини мүвәггәти ичра едән Серкеј Меликов өзүнүн республиканын Шималына, Јужно-Сухомскијә сәфәринин кедишатында Дағыстанын електротехника ширкәтләринин ишләмәләрилә артыг таныш олмушдур. О, зибил емалы комплексинә, ишыгландырма технолокијаларына, чәрәјан стаблизаторларына хүсуси мараг көстәрмишдир.

«Бу чүр мәһсулларын бурахылмасы

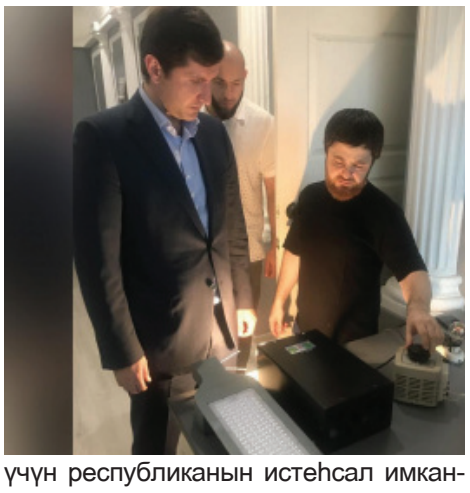

үчүн республиканын истеһсал имканлары вардыр. Бу мәмулатларын бүтүн комплектләрини Дағыстанда истеһсалы үчүн әлавә аваданлыг лазым кәләрсә бунун үчүн биздә лизинк програмлары вардыр» дејә ихтирачыларла көрүшдә Батыр Емејев билдирмишдир.

Витсе –назир вә електроника саһәсиндәки саһибкарларла јахын вахтларда «Energy box» вә «Lime» пилот истеһсалында билаваситә көрүшмәјә гәрар алмышлар. Ихтирачыларын бир сыра мәмулатларынын артыг патент вә сертификатлары вардыр, Һөкүмәт сәдри мүавини гејд етдији кими бу техниканы артыг истеһсала бурахмаг олар. Дикәр ишләмәләрин сертификасијадан кечмәсиндә республика көмәк едәчәкдир. Дағыстанлы саһибкарлар республиканын сәнајесинин инкишафында, иш јерләринин артырылмасында, рекионун техноложи лидер олмасында марагылы олдуғуну билдирмишләр. Онларын мәһсуллары вә комплект мәмулатлары артыг өлкә вә харичи компанијаларда истифадә олунур, бир аз әввәл саһибкарлар Түркијәдән бөјүк сифариш алмыш вә бу мәһсулларын Дағыстанда истеһсал олунмасына даһа мараглыдырлар.

«Һазырда бу истеһсалат күчләри бизә лазымдыр, биз чох шадыг ки, республика бизи бу ишдә дәстәкләјир, башлычасы исә бу иши сон нәтичәјә чатдырмагдыр» дејә инноваторлар гејд етмишләр.

Јахын вахтларда Дағыстанын сәнајә мејданчаларында инновасијалы електротехники мәһсулларын истеһсалы мәсәләләринин ишләниб һазырланмасы планлашдырылыр.

«Дағыстан да бу чүр мәһсулларын истеһсалы республикада зибил емалы, енержи тәчһизаты вә енержи тәһлүкәсизлиј илә вәзијјәтин јахшылашдырылмасына өз төһфәсини верә биләр. Бу ишләмәләрин мүәллифләринин артыг өзүнә там бәраәт газандыран реализә олунмуш лајһәләри вардыр. Бу һәм өлкә дахилиндә инновасијалы мәһсуллара төләбатын кенишләнмәси, һәм дә јүксәк техноложи ихрачын имканларыдыр ки, бу һагда өлкә Президенти дәфәләрлә данышмышдыр»,- дејә Батыр Емејев вурғуламышдыр.

«Дағыстан» РИА

Вәтәнинә гајыда биләчәкләр

Гурбан бајрамындан сонра харичи вәтәндашлар сахланылан мүвәггәти «Огонјок» дүшәркәсиндә олан Азәрбајчан вәтәндашлары Вәтәнинә гајыда биләчәкләр.

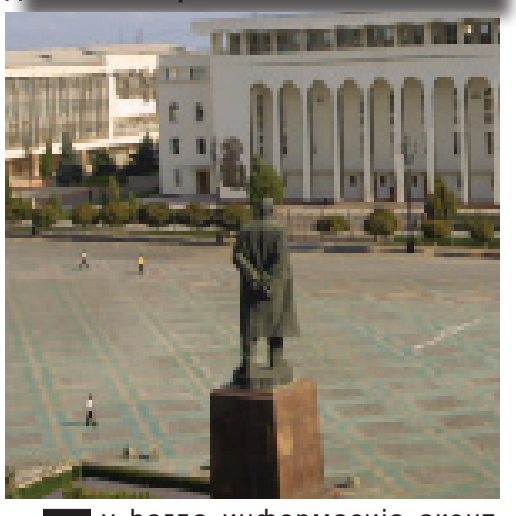

Бу һагда информасија агентлијинә Русија Харичи Ишләр Назирлијинин Маһачгаладакы нүмајәндәләјиндән билдирмишләр.

«Һазырда дүшәркәдә Азәрбајчанын 150 вәтәндашы вардыр. 112 вәтәндашын сонунчу бурахылышы чари илин ијун ајында олмушдур. Азәрбајчан тәрәфиндән ијулун 9-да алынмыш мәлумат да онлар вәтәндашларынын гәбулуну бу һәфтә тәшкил етмәји планлашдырырлар. Лакин, инди бу мәлумат тәсдиг олмамышдыр. Бурахылышын Азәрбајчан тәрәфиндән тәшкил олунмамасы Гурбан бајрамындан сонра тәшкил олуначаг еһтималы вардыр»,- дејә мәлуматда билдирилир.

Хатырладаг ки, әввәл бир груп Азәрбајчан вәтәндашларынын јаздырдығы видеомүрачиәтдә Вәтәнә гајытмасы просесинин сүрәтләндирилмәсинә көмәк көстәрилмәси хаһиш олунмушдур.

26 – ИЈУЛ ДАҒЫСТАН КОНСТИТУСИЈАСЫ КҮНҮДҮР

Кәнчләрә-Конститусија һаггында

Конститусија нәдир? Онун өлкә вәтәндашларынын һәјатында нә чүр әһәмијјәти олдуғуну бәјүкдән тутмуш кичијә гәдәр һәр кәс билмәлидир. Бунунла јанашы, практики олараг, реал һәјатда, өлкәләринин Конститусијасы һаггында гејри-мүәјјән бир консепсијасы олан инсанларла тез-тез гаршылашырсыныз. Беләликлә, ганунлары билмәмәк, мәсулијјәтдән азад етмир. Буна көрә дә ушаглара мәктәбдә Конститусија нормаларыны өјрәтмәк вачибдир. Һәр шејдән әввәл, инсан өз һүгугларыны горумаг үчүн Конститусија биликләринин лазым олдуғуну вә Конститусија һүгугларынын позулмасы һаггында әдаләти бәрпа етмәк үчүн һүгуг-мүһафизә органларына мүраҹиәт едә биләчәјини баша дүшмәлидир. Амма бунунла јанашы, өлкәнин Әсас Ганунун охунмасы вә әзбәрләнмәсинин о гәдәр дә асан олмадығыны етираф етмәлијик- бу кениш тутумлу сәнәддир вә бир чох гануни терминләрдән ибарәтдир. Она көрә дә ону мәрһәләли шәкилдә арашдырмалысыныз. Мәктәбдә «Сосиал арашдырмалар» мөвзусунда Конститусијаны өјрәнмәк үчүн бир нечә дәрс ајрылыр вә мүәллимин вәзифәси ушагларын Конститусијаны билмәјә олан марағыны максимум дәрәчәдә артырмагдыр. Өлкәнин Әсас Гануну онлар үчүн көләчәк һәјатда нә гәдәр вачиб олдуғуну анлатмалыдырлар. Мүәллим кифајәт гәдәр төләб едирсә, шакирдләр тапшырығы мәнимсәјирләр. Ушагларын гануну билмәмәјин нәтиҹәләрини өјрәнмәси үчүн һәјати нүмунәләр дә верилмәлидир.

Конститусија биликләри көләчәкдә көнчләрин өз өлкәләринин фәал вәтәндашы олмаларына, Конститусија илә бағлы мүзакирә вә референдумда шүурлу шәкилдә иштирак етмәләринә көмәк едәчәкдир. Ушагларын Әсас Ганунун бу вә ја дикәр мүддәалары барәдә өз фикирләрини билдирмәләри, һүгуг терминләрини анламағы өјрәнмәләри дә вачибдир. Дүздүр, бүтүн ушаглар бу мүрәккәб сәнәди чидди шәкилдә апашдыра билмирләр. Мән онларда даһа чох мараг ојатмаг үчүн үмумијјәтлә гыса вә асан бир шеир дә јазмышам.

Конститусијаны билмәк һәр бир вәтәндашын гануну позмајачағына зәманәтдир. Зәннимчә, бу барәдә мәнимлә һеч ким мүбаһисә етмәјәчәк.

Дағыстан Конститусијасы Күнү мүнасибәтилә Сизи тәбрик едирик, әзиз охучулар!

Гәдирбәј Өмәров.

СӘҺИЈЈӘ

Һәкимләрин ушаглары үчүн дүшәркәләрдә истираһәт тәшкил етмишләр

«Баһид Русија» «Гырмызы зона» да чалышан һәкимләрин ушаглары үчүн сағламлыг дүшәркәләриндә истираһәт тәшкил етмәк тәклифини ирәли сүрмүшдүр.

Фөвгәладә әразиләрдәки аиләләрин ушагларына да көндәришләр вериләчәк.

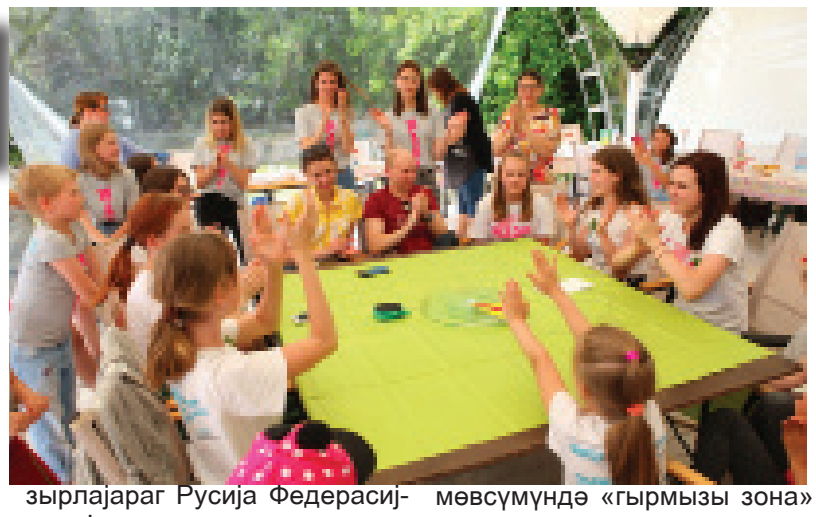

«Баһид Русија» Баш шурасынын катиби Андреј Турчак тәклиф етмишдир ки, Коронавируса ҹолухан хәстәләр үчүн ајрылмыш хәстәханаларын «Гырмызы зона»ларында чалышан һәкимләрин вә фөвгәладә әразиләрдән олан аиләләрин ушаглары үчүн сағламлыг дүшәркәләриндә истираһәт тәшкил олунсун. О, бу тәшәббүсү Краснодар бөлкәсинин губернатору Вениамин Кондратјевнан көрүшү заманы ирәли сүрмүшдүр. Бу чүр програм 11 миндән чох ушағын истираһәтини тәшкил етмәјә, һәмчинин Крым вә Кубанын ушаг курортларыны долдурмаға имкан верәчәкдир.

Андреј Турчак бөлкә башчысы илә сөһбәтиндә Тәһсил назирлији вә Сәһијјә назирлијинин хәтти илә хүсуси квоталар верилмәсинин лазым олдуғуну да диггәтә чатдырды.

Кечән ил «Баһид Русија» ејни тәдбирләр планыны һазырлајараг Русија Федерасијасы Һөкүмәтинә көндәрмишдир. «Баһид Русија» чыларын тәшәббүсү сајәсиндә кечән ај мөвсүмүндә «гырмызы зона» да вә ковид хәстәханаларында чалышан һәкимләрин миндән чох ушағы сағламлыг дүшәркәләринә көндәрилмишди. Бу ил исә «Баһид Русија» чылар бу програмын кенишләндирилмәсини төвсијә едирләр вә фөвгаладә вәзијјәт елан олунан бөлкәләрдән дә, мәсәлән, су басмасындан әзијјәт чәкән бөлкәләрдән дә ушагларын бу сијаһыја салынмасынын лазым олдуғуну нәзәрә чатдыран Андреј Турчак ушаг дүшәркәләриндә мәһдудијјәтләрин мөвчуд олдуғуну, лакин арадан галдырылмасы заманы ушагларын истираһәтә көндәрилмәсинин мүмкүн олачағыны сөјләди.

Андреј Турчак ону да диггәтә чатдырды ки, онун Краснодар бөлкәсиндәки дашгынын фәсадларынын арадан галдырылмасына көмәклик көстәрән көнүллүләрлә дә көрүшүб сөһбәт етмишдир.

«Дағыстан» РИА

COVID-19: пејвәнд олунмаг вачиб шәртдир

Инсан Јарадан тәрәфиндән варлығын һәр шәраитинә ујғунлашан мүкәммәл бир мәхлуг кими јарадылмышдыр. Инсан бәдәнинин бу мөчүзәләриндән бири дә онун иммунитет системидир.

Иммунитет системимизин әсас органлары сүмүк илији вә тимус вәзиләридир. Беләликлә, бәдәндә тәкчә лејкоситләр дејил, ејни заманда сүмүк илијиндә моноситләр, еозинофилләр, базофилләр вә һәтта Б-ленфоситләр дә әмәлә көлир. Јалныз сүмүк илијинин нә гәдәр күчлү бир мүдафиә гарышығы јарада биләчәјини дүшүнүн. Даһа ајдын шәкилдә десәк, сүмүк илији, сүмүкләримизин ичәридән долдурулдуғу маддәдир. Анчаг «кралича» илә тимус бези о гәдәр дә садә дејил. Истеһсал едилән Т-ленфоситләрин һамысынын ишләнмәсинә ичазә верилмир. Һәр һансы бир вирусун өһдәсиндән көлә биләчәк Т-ленфоситләрдир. Бәдәнимиз дә нејрофилләр истеһсал едир. Бунлар бактерија вә көбәләкләрә гаршы илк дәјүшчүләрдир. Бир чох бактеријалар варса, нејрофилләр онлары јејәрәк ирин әмәлә көтирир вә өлүр.

Бәдәнимизин бүтүн бу горујучу ордусу лимфа дүјүнләриндә јерләшмиш вә өз саатыны көзләјир. Хәрчәнк һүчејрәләрини тапан вә мәһв едән тәбии гатил һүчејрәләри бәдәнимиздә хүсуси бир вәзијјәтә саһибдир. Тәәссүф ки, бу гатилләр һәмишә кифајәт етмир, мутасијаја уғрајан һүчејрә чохалыр вә шиш әмәлә көлир. Бүтүн бу елми һәгигәтләри нијә сизә дејирәм? Бәдәнинизин ичәрисиндә һәр дәгигә, һәр саат, һәр күн һансы дәјүшчүләрин јерләшдијини тәсәввүрүнүзә белә көтирә билмәзсиниз. Бу ја күчә дәјүшү мигјасында, ја да икинчи дүнја мүһарибәси мигјасында олур.

Антикорларын көрүнүш схеми беләдир:

Хүсуси патрул» һүчејрәләри харичи зүлалларла гаршылашан кими онлары «тутур» вә истәдикләри Б-ленфоситин сечилдији лимфа дүјүнүнә апарыр. Даһа сонра плазма һүчејрәләри антикор вә ја иммуноглобулинләр истеһсал едир. Буна көрә дә хәстәлијин башланғычында өзүмүзү чох пис һисс едирик вә јалныз LgM иммуноглобулинләрин ортаја чыхмасындан сонра бизим үчүн даһа асан олур. Бир ај сонра, LgG синифинин тәкрар инфексија етмәмәси үчүн горујучу олан иммуноглобулинләр мејдана чыхыр.

Анчаг бир вируса ҹолухдунузса вә онлар һүчејрәләринизә дахил олдуса, хүсуси Т-киллер һүчејрәләри вирусла бирликдә һүчејрәјә өзүнү мәһв етмә програмы көндәрир вә өзүнү мәһв едир.

Бәдәнимизин бу чүр горунмасы јалныз Учa Јараданын сајәсиндә дүшүнүлмүш, тәчәссүм етдирилмиш вә јахшы координасијалы бир механизм олараг ишләмәјә давам едә биләр!

Беләликлә,түтүн, алкогол, кејфијјәтсиз гида, отураг һәјат тәрзи илә мүкәммәл мүдафиә механизмимизи мәһв етмәјәк. Индики вәзијјәтимиздә иммунитет системинин давамлы мутасијаја уғрајан бир вируса гаршы антикор инкишаф етдирмәк үчүн бир аз вахта даһа чох еһтијачы олдуғу бир вәзијјәтдә пејвәнд COVID-19 вирусуна антикорларын сүрәтли көрүнмәси үчүн бир шанс верир.

Һәр шеј сизин әлиниздә вә көнүллү сечиминиздәдир! Өзүнүзү горујун, сағлам олун!

К.Бабајева.

Канјон симпозиому кечирилир

15-21 ијул тарихләриндә Русијанын мүхтәлиф бөлкәләриндән олан рәссамларыны бир араја көтирән Сулак Канјонунда Биринчи Бејнәлхалг «Канјон» Сәнәт Симпозиуму кечирилир. Лајиһә рәһбәри Хәлил Хәлиловдур. Сәнәт симпозиумунда Санкт-Петербург, Јекатеринбург,Волгоград, Владикавказ, Елиста вә Дағыстанын мүхтәлиф бөлкәләриндән гонаглар иштирак едирләр. Рәссамлар Чиркеј су амбарында адада јашајырлар. Тәәссүф ки дүнјадакы епидемиоложи вәзијјәтә көрә гонагларын һамысы тәдбирдә иштирак едә билмәди. Тәдбирин 4 күнү әрзиндә рәссамлар Сулак Канјону, Гуниб вә Шамил бөлкәләринин көзәллијиндән илһам алараг 30-дан чох кәтан чәкибләр. Сәнәт Симпозиумунун сонунда рәссамларын јаратдыглары әсәрләрини нүмајиш етдирән бир сәрки кечириләчәкдир. Сәркинин Маһачгала вә Москвада кечирилмәси планлашдырылыр.

ХӘБӘРЛӘР

«Bahид Русија» гијмәтләрә нәзарәт едәчәк

«Bahид Русија» әрзаг гијмәтләринә нәзарәти өз үзәринә көтүрдү: ики һәфтә әрзиндә «борш дәсти» нин тәјин олунмуш гијмәти даһа әлверишли олачаг. «Bahид Русија» әрзаг гијмәтләринин ендирилмәси планларынын һәјата кечирилмәсинин илк нәтичәләрини ики һәфтәјә јекунлашдырмаг ниҗҗәтиндәдир.

Бунлар бир мәгсәд олан мөвсүми мәһсулларын гијмәтини азалтмаг үчүн конкрет тәдбирләрдир. Илк нөвбәдә сөһбәт «борш дәсти» -картоф, соған, кәләм, јеркөкү, чуғундур вә әлавә олараг хијар вә помидордур. Бу барәдә, Федерасија Шурасынын витсе –президенти, «Bahид Русија» нын Баш Шурасынын катиби А.Турчак гида мәһсулларынын баһалашмасы илә бағлы вәзијҗәтә һәср олунмуш ичласда ачыглама вермишдир.

«Бу һәфтә сону бүтүн бөлкәләрдә мониторинг апардыг, бөлкәләр вәзијҗәти сабитләшдирмәк вә гијмәтләри ендирмәкдир»-дејә О, вурғулады. Гијмәтләрин ендирилмәси вә мәһсул базарына нәзарәт тәдбирләринин һәјата кечирилмәси үчүн Дөвләт Думасы Сәдринин мүавини Алексеј Гордејевин («Bahид Русија» нын һиссәси) рәһбәрлик етдији бир ишчиси групу јарадылды.

«Бөлкә рәһбәрләринин нүмајәндәләри Русија Федерасијасынын ишчи групларына дахил едилмәлидир. Бу мәсәләләри күндәлик нәзарәт алтына алырыг, сәһәдән мәлумат топлајырыг»-дејә Андреј Турчак вурғулады.

Бир сыра приоритет вә узунмүддәтли тәдбирләр чари вәзијҗәти гијмәтләрлә дүзәлтмәјә көмәк едәчәкдир. Бу вәзијҗәтә дәрһал тәсир көстәрмәли олан тәшәббүсләр арасында пәракәндә сатыш шәбәкәләри илә истеһсалчылар арасында сосиал әһәмијҗәтли мәһсуллара әлавәләрин азалдылмасы барәдә мүгавиләләрин бағланмасы да мөвчуддур. «Bahид Русија» ишчи групунун рәһбәри, Дөвләт думасынын спикери Алексеј Гордејев билдириб ки, әрзаг гијмәтләриндәки мөвчуд артымы игтисади сәбәбләрә көрә әсасландырмаг олмаз. «Русија Федерасијасы Һөкүмәтинә, тичарәт назирликләринин нәзарәти алтында сектор бирликләри вә

кәнд тәсәррүфаты мәһсуллары истеһсалчылары бирликләри илә тәчили олараг, төрәвәз мәһсуллары үчүн сосиал әһәмијҗәт көсб едән гида мәһсулларынын тичарәт маржаларыны азалтмаг үчүн бир мүгавилә имзаламаг үчүн пәракәндә шәбәкәләрә төвсијә етмәји төклиф едирик»-деди вә рекионал гурумлара бу разылашмаларын јеринә јетирилмәсинә нәзарәт етмәк һүгугу верилмәсини төклиф етди.

Төрәвәз вә мејвәләрин бирбаша истеһсалчылары төрәфиндән әлавә маржалар олмадан сатылмасы үчүн сәһәләрин олмамасы да гијмәтләрә чидди тәсир көстәрир.

«Шәһәр базарларында вә јармаркаларда сатылмасы үчүн истеһсалчылардан кәнд тәсәррүфаты мәһсулларынын васитәчиләр олмадан бирбаша әһалијә чатдырылмасыны тәшкил етмәк лазымдыр. Буну чари илин бүтүн мөвсүмү үчүн етмәк лазымдыр»-дејә Алексеј Гордејев фикир билдирди.

Пәракәндә шәбәкәләрдәки гијмәтләр, базарларда вә јармаркаларда сатышларын артырылмасы илә бағлы тәшәббүсләр назирләр кабинетиндә дәстәкләнди. Баш назирин мүавини Викторија Абрамченконун сөзләринә көрә, мејвә вә тәрәвәз мәһсулларынын гијмәтләриндәки азалмаларла бөлкәләрдәки јармаркаларда икигат артым тәмин едилә биләр. Өлкәдә белә имканлар вар.

«2020-чи илин сонунда РФ Һөкүмәти мүвафиг бир әмр һазырлады. Бу күн буна Русија Федерасијасынын 77 субјекти чаваб верди вә әдаләтли тичарәтин тәшкили илә бағлы «шәффаф» гајдаларыны һазырлады вә бүтүн бөлкәләрин Сәнаје вә Тичарәт Назирлијинин лазыми көмәји илә бу ишә актив шәкилдә гошулачағыны көзләдикләрини сөјләди. Вә ону да гејд етди ки, һөкүмәт нүмајәндәләри дә әрзаг гијмәтләринә нәзарәт етмәк үчүн ишчи групунун фәалијҗәтиндә фәал иштирак едәчәкдир».

«Бу күн артыг гијмәт мониторинги илә бағлы ишләрә гошулмушуг. Ишчи групуна Алексеј Гордејев рәһбәрлик едир. Мән, шәхсән, Кәнд Тәсәррүфаты Назирлијинә, Сәнаје вә Тичарәт Назирлијинә онун ишинә гарышмаг вә әдаләтли тичарәт потенсиалынын артырылмасында Русија Федерасијасынын тәсис гурумларына көмәк етмәји тапшырмышам»-дејә В.Абрамченко сөзүнү тамамлады.

Хатырладаг ки, 19 ијул тарихиндә Русија Федерасијасы Һөкүмәтинин рәһбәрлији вә бөлкә рәһбәрләри, пәракәндә шәбәкәләрин нүмајәндәләри илә «Bahид Русија» нын јериндә көрүш кечирилди. Беләликлә, көрүшдә «борш дәсти» нә малијҗәнин азалдылмасы үчүн конкрет тәдбирләр елан едилди. Һөкүмәтин, партијаларын, рекионал һакимијҗәт органларынын вә пәракәндә шәбәкәләрин нүмајәндәләрини әһатә едән ишчи групунун јарадылмасы да бу бахымдан, гијмәт һесаблашмасы үзрә ишләри координасија етмәк мәгсәди дашыјыр.

Н.Гулијев.

ТӘһСИЛ

Дағыстанда рәгәмсал тәһсил мәнбәләри актив шәкилдә тәтбиг едилир

Москвада кечирилән Үмумрусија онлајн конфрансында, тәһсил системиндәки дәјишикләри вә истедадлы ушаглара дәстәк үчүн јени тәдбирләр мүзакирә олунуб. Бу күнләрдә Русија тәһсил нүмајәндәләринин иштиракы илә «Русија тәһсилинин, Елминин, Мәдәнијҗәтинин вә Идманынын инкишаф перспективләри» ОНФконфрансы кечирилмишдир.

Русијада һәр бир ушағын һәртәрәфли инкишафы үчүн милли бир системин гурулдуғу мәлум олду: валидејнләрдән, мүәллимләрдән вә тәһсил үзрә мүтәхәссисләрдән төклифләр топланараг бу иш формалашыр.

«Үмумрусија Халг Чәбһәсинин иштиракы илә күчлү кадрлар һазырламаға, бирләшдирмәјә вә бөлкәләрә дөвәт едилмәјә имкан верән васитәләр јарадылыр, белә ки, илк нөвбәдә програмын һәјата кечирилмәси нин шәбәкә формасы ән вачиб технолокијалара диггәт јетирмәјә имкан вкрәчәкдир. Бөлкәнин инкишафынын практик тәтбигинә наил олмасы үчүн рекионал университетләрдә көрүнән јени профилләр, бәләликлә (университетләр) јени күчлү кадрлар әлдә едирләр»-дејә «Сириус» тәһсил мәркәзинин рәһбәри, ОНФ Мәркәзи гәрарһанынын һәмсәдри Јелена Шмелјова ачыглама верди.

Бу ил «Тәһсил» милли лајиһәси чәрчивәсиндә Дағыстан Республикасынын Тәһсил вә Елм Назирлији, алты рекионал лајиһәнин фәалијҗәтини һәјата кечирәчәк кејфијҗәтли тәһсилин мөвчудлуғуну артырмаг үчүн чалышмаларыны давам етдирәчәкдир. «Мүасир мәктәб», «һәр ушағын уғуру», «Русија тәһсил мүһити», «Кәнч мүтәхәссисләр», «Русија Федерасијасы вәтәндашларынын вәтәнпәрвәрлик тәрбијәси»вә «Сосиал фәалијҗәти».

Назирлик, «Мүасир мәктәб» рекионал лајиһәси чәрчивәсиндә кәнд мәктәбләриндә вә кичик шәһәрләрдә (43 бәләдијҗә) кејфијҗәтли тәһсил алмаг үчүн шәраитин јахшылашмасы бахымындан 170 мүасир тәһсил мәркәзи «Бөјүмә нөгтәси» јарадылачағыны билдирди. Јениләнмиш әсас вә әлавә тәһсил програмлары тәгдим едиләчәкдир. Ики ил давам едән лајиһәнин ичрасында, 42 рајонда 210 Мәркәз јарадылыб вә 1000-дән чох мүәллим јени компетенсијаларда тәһсил алмышдыр.

«Бундан әвалә, 2021-чи илдә Дағыстанда «Гуанториумс»ун даһа да јарадылмасы консепсијасы дәјишир. «Инди мәктәбләрдә технопарклар јарадылачаг вә тәбиәт елмләри (физика, кимја вә биолокија) вә технолоҗи (ИТ, технолокија роботатехника вә компүтер елмләри) әсас тәһсил програмларынын һәјата кечирилмәсиндә истифадә едиләчәк. Илк белә «Гуанториум» Маһачгала шәһәриндә №62 сајлы мәктәбдә јарадылачаг»-дејә Тәһсил вә Елм Назирлијинин мәтбуат хидмәти хәбәри јајымламышдыр.

Рәгәмсал Тәһсил Мүһити лајиһәси чәрчивәсиндә 2021-чи илдә Бујнакски шәһәриндә үчүнчү «ИТ-куб» рәгәмсал тәһсил мәркәзи ачылачаг. Мәркәздә 12 илә 18 јаш арасы мәктәблиләр мүвафиг вә төләб олунан билик вә бачарыглары әлдә едә биләчәкләр. Вә сүрәтләнмиш бир програм васитәсилә информасија технолокијалары саһәсиндәки сәлаһијҗәтләр 2019-2020-чи илләр дөврүндә Дағыстан Республикасы Кичик Елмләр Академијасы вә №11 сајлы Каспијск кимназијасында рәгәмсал тәһсил мәркәзи «ИТ-куб» јарадылыб-дејә гурум нүмајәндәси хәбәр верди.

«Дағыстан» РИА

Арха чантасыны көтүр вә… евдән чых!

Ким гышда јајы көзләмәјиб? һамы көзләјирди. Анчаг јај үчүн һәр кәсин өз планлары вар. Шимал бузлу океанынын јанында јашајан донмуш шималлылар һәмишә исти чәнуб дәнизләринә, күнәшли чимәрликләрә чатачагларыны планлашдырыблар. Дәниз биз чәнублулары бир о гәдәр дә чәлб етмир, һәмишә бизә јахын олдуғундан, јај тәтилиндә гајнар гумун үстүндә узанмагдан башга бир шеј билмирик.

Анчаг шәхсән мәним үчүн дағларда көзмәк, гызмар күнәшин алтында дондурма јемәкдән даһа мараглыдыр. Бәли, чәтиндир: чох көзмәлисән, вәрдиш олмадығындан јорулурсан вә бир дә сәни һәр ан тәһлүкә көзләјә биләр. Амма нечә дејәрләр, бүтүн бунлара дәјәр: чохлу тәәссүрат, тәмиз дағ һавасы, јени инсанларла таныш олмаг, үстә көл, бир аз да һәр шејлә марагланырсынызса, бир чох јерли адәт вә әнәнәләри өјрәнә, гејд едә вә ја камераја чәкә биләрсиниз.

Илк дәфә дағлара ајағымызы Јерси орта мәктәбинин мүәллими, мәрһум Шихәһмәд Әһмәдағајевич Нуров ачды. О өзү чоғрафија-ашүнас иди вә чоғрафијаны чох севирди. Бу сәбәбдән дә физика мүәллими Абдуләзиз Минәтуллајевич Абдуризајев, бәдән тәрбијәси мүәллими Сакитдин Әһәдович Әһәдов вә мәни- тарих мүәллими Гәдирбәј Оручович Өмәрову Табасаран дағларында көзинтијә чыхмаға инандырды. Даһа сонра групумузун ән јашлысы олдуғу үчүн «Џаџа Жора» дејә мүрачиәт етдијимиз Чәлал һачыәһмәдов да бизә гошулду.

Инди исә Дағыстанын Исвечрәси- Табасаран әразисинә көзинтијә кедәчәк охучу, хаһиш едирәм диггәтли олун, чүнки Шәлалә-Ханагчај-Кужник-Чуфудағ маршрутумуздан данышачағам. Бу тәәссүратларла долу, чох әлверишли бир јолдур. Мәшһур Хучни шәлаләси «Ханаг-чај» демәк олар ки, һәр дағыстанлыја мәлумдур- көзинтимизә орадан башлајаг.

Һәр шејдән әввәл јүрүшүн сон һәдәфинин һүндүрлүјү дәниз сәвијҗәсиндән 3015 метр һүндүрлүкдә олан Чуфудағы олдуғуну хатырламалысыныз вә буна көрә дә евдән мүмкүн гәдәр тез чыхмалысыныз, чүнки әввәл зирвәјә галхмалысыныз. Үмумијҗәтлә, нәзәрә алынмалыдыр ки, күнортадан сонра дағларда һава көскин шәкилдә дәјишир: булудлар вә ја думан топланыр, јағыш вә һәтта долу да дүшә биләр.

Беләликлә, маршрут бојунча һәрәкәт едәрәк, әввәлчә долама јолла Кужник кәндинә нәглиј-

→ 7

Сәнәтинә бағлы инсан

Мүәллимлик елә бир мүгәддәс зирвәдир ки, о зирвәни һәр кәс фәтһ едә билмәз. Аллаһ Таала өз мүгәддәс «Гур-ани Кәрим» китабында , мүәллимлијә ән јүксәк гијмәт вермишдир. Илк өнчә Аллаһдыр, валидејндир сонра исә мүәллимдир. Көр бу пешә нә гәдәр күчлүдүр ки, Јараданымызын өзү онун адыны мүгәддәсләрлә јанашы чәкиб. Мүәллим ушағын аиләдән сонра тәрбијә алдығы, икинчи шәхсдир. Ушағын ичтимаијјәтә нечә танынмағы, онун билији үзәриндә чалышдырыб өнә чыхарылмасы. Бүтүн бунлары едән, елә мүәллимин өзүдүр.

Белә мүгәддәс пешәни сечән бир чох бачы вә гардашларымыз вар, бу күнки мүәллим һәмсөһбәтим Маидә Абумүслүмовна Әлибәјовадыр. Биз һәр һансы пешә саһибиндән јазаркән дүшүнүрүк ки, ону һансы рәнк чаларларыјла бәзәјәк? Амма сөһбәт мүәллимлик пешәсиндән кедәндә, бу барәдә һеч дүшүнмүрүк. Чүнки о елә бир пешәдир ки, онун өз рәнкләри, өз чаларлары вар. Она нә бәзәк лазымдыр, нә дә рәнк.

-Салам Маидә мүәллимә, нечәсиниз? Сизин о гызыл вахтыныздан бир азча бизим үчүн ајырдығыныза көрә, сизә тәшәккүр едирәм. Сизи «Дәрбәнд» республика гәзетинин әмәкдашы олараг нараһат едирәм.

-Әлејкә салам, мәним үчүн дә чох хош олду. Инсанларла үнсијјәти чох севирәм, хүсусән дә, шәһәримизин адыны әзәмәтли адыны дашыјан гәзетин әмәкдашы илә һәмсөһбәт олмаг бир даһа хош олду.

-Маидә Абумүслүмовна, бир аз өзүнүз барәдә данышардыз. Сизи севәнләр вә јени таныјанлар үчүн.

-Мән Маидә Абумүслүмовна Әлибәјова, 1954-чү илдә мај ајынын 2-си Дәрбәнд шәһәриндә анадан олмушам. Илк орта тәһсилими, Дәрбәнд шәһәр Мәзаһир Рзајев адына 4 нөмрәли орта мәктәбдә алмышам вә ораны битирмишәм. Мәктәби битирдикдән сонра бир мүддәт пионер баш дәстә рәһбәри вәзифәсиндә чалышмышам, бир мүддәт сонра исә Електросигнал заводунда чалышмышам. Вә ејни заманда 1972-чи илдә Дағыстан Педагожи Институтунун филолокија факултәсинә дахил олдум вә 1977-чи илдә институту битирдим. Вә һәмин илдән 2004-чү илә кими 4 нөмрәли орта мәктәбдә рус дили вә әдәбијјаты мүәллими вәзифәсиндә чалышдым. Бир мүддәт сонра, тәдрис ишләри үзрә директор мүавини вәзифәсинә тәјин олундум.

-Бу гәдәр јүкү чијнинизә алмаг, бир гадын үчүн чәтин дејилдими? Коллективинизлә мүнасибәтиниз нечәдир?

-Јох һеч бир чәтинлик јохдур, Асланын еркәји дишиси олмаз. Иш инсаны күмраһландырыр, инсана күч вә руһ верир. Дүзүнү дејим, бу чалышдығым илләр әрзиндә, өз мүәллим коллективимин арасында өз севкими газана билмишәм, онларын үрәјиндә, өз јерими тута билмишәм.

-Ешитдијимә көрә, бир заман өз иш јеринизи дәјишмишдиниз. Ве дәјишиклик нә илә бағлы иди? Јәни бир аз мараглы кәлди.

-Бәли 2004-чү илдә өзүм көнүллү олараг ишдән азад олундум, һеч бир сәбәб јох иди. Мән бир мүддәт Дәрбәнд Мәдәнијјәт, Инчәсәнәт Институтунда ишләмишәм вә 2014-чү илә кими орада чалышмышам. Ону да дејим ки, о коллективимлә дә мүнасибәтим көзәл иди. Һәм коллектив, һәм дә тәләбәләр арасында өз севкими газанмышдым. Вә һәмин 2014-чү илин сентјабр ајында јенә дә, көнүллү олараг бу ишимдән дә ајрылдым вә јенә дә өз доғма мәктәбимә, Дәрбән шәһәр 4 нөмрәли мәктәбә кери гајытдым. Бу дәфә академик вә тәдрис ишләри үзрә директор мүавини вәзифәсинә тәјин едилдим. Инди һал-һазырда дә бурада ишләјирәм.

-Иш јеринизи јенидән дәјишдирмәниздә , сизин учун чәтин олмады? Сиз бу пешәни өзүнүз истәјәрәк ми сечдиниз, јохса валидејнләринизин арзусу иди? Бәзән белә һаллар аз олмур, она көрә суал вердим.

-Мәктәби битирдикдән сонра, кәләчәк пешә сечими илә бағлы гаршымда бир суал вар иди. Амма мәним пешә сечимим демәк олар ки, ушаглыгдан мүәјјәнләшмишди. Мән ушагкән дә, мәктәб ојуну ојнамағы севәрдим. Һәм куклаларымла, һәм дә рәфигәләримлә мәктәб ојуну ојнајардым. Онлара нәјисә изаһ етмәк, гијмәтләр вермәк кими ојунлар ојнајырдым. Вә бунун үчүн дә мүәллим олмағы чох истәјирдим. Вә бу мәним өз истәјимлә сечдијим пешәдир, ишимдән дә чох разыјам. Мәним сечимимә, валидејнләрим дә разылашдылар.

-Илк мәктәбә кедәндә, үрәјиниздән нәләр кечди?јәни, нәји дәјишмәк истәдиниз?

-Мән илк мәктәбә кетдијим күн, бүтүн һәр шеји анламаға башладым. Һеч нәји дәјишмәк истәмәдим, елә илк күндән мәктәбә чох бағландым. Бөјүдүкчә ләјагәтли,көзләриндә вә руһунда елм парылдајан мүәллимләри севмишәм, онларын давранышларына бахмышам. Мән мүәллимләрдә күбарлығы, инсани хүсусијјәтләри чох севирәм. Вә бу истәдикләримми мәним рус дили вә әдәбијјаты мүәллимимдә көрә билдим. О мәним ән чох севдијим Лариса Владимировна Сосновскаја иди, Аллаһ рәһмәт еләсин. Мән бу күн мүәллим олмағыма көрә, она хүсуси миннәтдарам.

-Мүәллимлик нечә бир характер истәр? Мүәллим олмаг үчүн, әсил мүәллимдән сөһбәт кедир. Әсил мүәллим олмаг үчүн инсанда һансы хүсусијјәтләр олмалыдыр, мүәллим олмаг чәтиндирми?

-Әлбәтдә ки, мүәллим пешәси лагејд инсанлар үчүн дејил. Бу пешә чох зеһни вә емосионал билик тәләб етдијиндән, ону сечән инсанда да күч тәләб олунур. Һәм дә бу пешә инсанын чох бош вахтыны алыр, она көрә дә чох чәтин пешәдир. Мүәллим олмаг мәним үчүн һәр бир шакирдлә ајры-ајрылыгда онлара мүрачиәт етмәк вә онларын билијини артырмаг демәкдир. Тәлимләрин мүәјјән бир ушаг үчүн нә демәк олдуғуну вә бу шакирдә нә верә биләчәјини дүшүнүн. Мүәллим вахт кечдикчә ишиндән, јениликләриндән мүхтәлиф методикалардан истифадә етмәлидир. Һәр бир мүәллим, тәдрис олунан материалы јахшы билмәлидир. Чүнки ушагларын севкиси вә етибарыны мүасир техника илә силаһланараг газанмаг мүмкүн дејил.

-Бу чәтин вә мәсулијјәтли ишдә, газандығыныз уғурларыныз нәләр олуб? Сиз садәчә шәһрәт газанмаг үчүн, мүәллимликдән истифадә едәнләрә нә дејәрдиниз?

-Ишләдијим бу мүддәт әрзиндә Русија Федерасијасынын Үмуми-тәһсили үзрә Фәхри ишчиси адына лајиг көрүлмүшәм вә Дағыстан Республикасы Тәһсил вә Елм Назирлијинин фәхри фәрманлары илә дә тәлтиф олунмушам. «Дәрбәнд шәһәри» шәһәр даирәси ичтимаи тәшкилатынын Фәхри фәрманлары илә дә тәлтиф олмушам. Мән бүтүн бу газандыгларымы өзүм истәјәрәк алмамышам. Бүтүн коллектив билир ки, мәнә бу мүкафатлары лајиг билдикләри үчүн верибләр. Пулнан алынан ад, палтар үстүнә дүшән ләкә кимидир. Чалыш нә алырсан ал, алын тәринлә ал. Бах о сәнин үчүн, әсил баш учалығыдыр.

-Маидә мүәллимә һәм гәзәтимизин охучулары үчүн, һәм дә сизи јени таныјанлар үчүн. Аиләниз, өвладларыныз һаггында гыса да олса дејәрдиз.

-Бөјүк мәмнунијјәлә. Мәним ики јеткин өвладым вар, бир гызым вә бир оғлум. Гызым Аида Бакыда јашајыр, мусиги мүәллимәсидир. Ики ушағы вар, бир гыз, бир оғлан. Оғлу Азәрбајчан Тибб Институтунун тәләбәсидир, гызы исә һәлә мәктәблидир. Оғлум исә Дәрбәнддә јашајыр, Шәһәрјашыллашдырма идарәсиндә апарычы мүтәхәссис вәзифәсиндә чалышыр. Ики өвлады вар, бир оғлу, бир гызы. Оғлу 8-чи синифдә, оғлу исә 4-чү синифдә охујур.

-Сонда охучулара сөзүнүз.

-Охучулара сөзүм будур ки, «Дәрбәнд» гәзетинә абунә олараг алыб охусунлар. Чүнки бу гәзет ади гәзет дејил, бу гәзет шәһәримизин адыны дашыјан гәзетдир.

-Өз вахтынызы ајырыб, мәним суалларымы чавабландырдығыныза көрә сизә һәм өз адымдан, һәм дә редаксијамыз адындан тәшәккүр едирәм.

-Әксинә, мән сизә тәшәккүр етмәк истәјирәм. Мәни сајыб, мәндән мүсаһибә алдығыныза көрә. Бүтүн редаксија һејәтинә миннәтдарам.

Өз һаггында чох аз данышмаг истәјән бу дәјәрли ханымла, танышлығыма чох шад олдум. Онунла мараглы бир сөһбәт етдик, онун нечә мәдәни бир ханым олдуғунун шаһиди олдум, чүнки онун өзүндән разы олмамағы, мән дә һамы кими мүәллимәм. Шәһәримиздә о гәдәр дәјәрли мүәллимләр вар ки, демәси, мәним дахилимдә она гаршы бөјүк һөрмәт јаратды. Ахы бу дөвр елә бир дөврдүр ки, һәрә өзүнү өнә чәкмәк истәјир. Амма Маидә Абумүслүмовна Әлибәјова исә, тамам ајры дүнјанын адамыдыр. Әсил мүәллимлик әзәмәти һансы ки, ону мүәллим учалтды. Мән бу ханымда әсилзадәлик, күбарлыг вә бир чох инсаны чәһәтләри көрдүм. Маидә мүәллимәјә бу чәтин вә мүгәддәс ишиндә, уғурлар вә даһа јүксәк зирвәләр арзу едирик.

М. Сејидов

Арха чантасыны көтүр вә… евдән чых!

6 ←

јат васитәси илә галхырыг. Бу јол сизи Ханаг-чај чајы бојунча чајын һәр ики саһилиндә јерләшән ики Табасаран кәнди- Ханаг вә Ругуч кәндләринин арасы илә апарачаг- бунлары јалныз бир көрпү бирләшдирир.

Јерли сакинләр зарафат едирләр: «Әкәр сән дојунча јемисәнсә, нә фәрги вар, Ханагдасан јохса, Ругучда?»

Ханагдан сонра дәрин учурума ачылан бир көрпүдән кечәчәксиниз. Сизә бурада дајанмағы вә көрпүдән ашағы бахмағы вә башкичәлләндиричи һүндүрлүјү һисс етмәјинизи мәсләһәт көрүрәм.

Биз белә дә етдик. Сонра Кужникә чатдыгда, јерли бир мүәллимдән өз һәјәтиндә, даһа доғрусу, Әбдүләзиз волгасыны, Газ-21-и- бу миник машыны белә јүрүшләр үчүн лап машын-танкдыр, (јохса, индики автомобилләр – бир јумруг вуран кими әзилир) сахламасыны хаһиш етдик. Ону да дејим ки, бу кәндин сакинләри чох гонагпәрвәрдирләр вә сизи бир даһа бу јерләрә гонаг кәлмәјә инандырачаг вә сәһәр јемәјинә гонаг едәчәкләр. Разылашмамағынызы мәсләһәт көрүрәм, әкс тәгдирдә вахт итирәчәксиниз вә заманында Чуфаја чатмајачагсыныз. Кери дөнәркән гала биләрсиниз.

Кужникдән сонра илк дајанма «Тәбии көрпү» кими бир фонемен јахынлығында тәшкил едилә биләр. Тәбиәтин бу мөчүзәсинә бахмагдан дојмаг олмур. Көрпү бир дағ чајы тәрәфиндән галхыр вә тәбиәтин инсанын көмәји олмадан белә бир мөчүзә јаратдығына инанмаг чәтиндир. Бурада артыг һекајәләрә гулаг асмаг јох, һәр шеји өз көзләринлә көрмәк вә камераја чәкмәк лазымдыр. Сүрәтли дағ ахынынын кәнарындакы бошлугда истираһәт етдикдән сонра јолумуза давам едирик. Јери кәлмишкән, бу чајда јерли сакинләрин дедијинә көрә крал балығы (форел) вар, буна көрә дә өзүнүзлә тилов көтүрмәји унутмајын (буну билмәдијимиз үчүн биз көтүрмәмишдик).

Узун мүддәт вә чох чәтинликлә Чуфудағын әтәјинә чатырыг. Бурада өзүнүзү артыг ијунда гырмызыја чалмаға башлајан киләмејвәли бир бағда тапачагсыныз вә башынызы јухары галдырараг Чуфудағын синәсиндә кичик бир гајын ағачы бағыны көрәчәксиниз. Бу ечазкар мәнзәрәдән мәмнун галараг, көтүрдүјүмүз су, чөрәк вә гәљаналты гојдуғумуз арха чанталарымызы вибирнумун алтындакы бир мешәдә кизләдиб, үстүнү отларла өртүрүк. Әтләри лап алта гојмалыјыг ки, милчәк она чатмасын, чүнки о дәрһал өз сүрфәләрини ора јерләшдирәчәкдир. Инди дәриндән нәфәс алын вә ирәли…

Дағын силсиләсинә чатмаг үчүн кифајәт гәдәр күчүнүз варса, бахышларыныз һејрәтамиз бир мәнзәрә - күнәшин алтында парлајан Самур силсиләсинин гарлы зирвәләри илә гаршылашачаг. Бу тамашадан сонсуз һәзз алмаг олар. Чох көзәл, тәсиредичи вә унудулмаздыр- бу көзәллији узун мүддәт хатырлајачагсыныз.

Бир аз динчәлдикдән сонра Чуфанын зирвәсинә тәрәф һәрәкәт етдик. Санки о елә лап јахындадыр, әлини узатсан, она тохуначагсан. Амма бунун иллүзија олдуғу ортаја чыхды- бир саатдан чох ајаг дөјдүк. Санки Чуфа бизимлә гачды-тутду ојнајырды. Биз она јахынлашдыгча, о биздән узаглашырды. Ај сәни, дејәсән биз бу күн она чата билмәјәчәјик, кәлин кери гајыдаг -дејә бири үмидсиз һалда дилләнди. Лакин мән исрар етдим: нәјин баһасына олса да, һәдәфә чатмалыјыг. Суал сәсә гојулду. Чохлуг мәни дәстәкләди вә биз јолумуза давам етдик.

Һәдәфимизә чатдыгда күнәш бирдән јох олду. Һараданса гаты думан пејда олду вә јағыш јағмаға башлады. Гәләбәнин шәрәфинә јалныз бир нечә дәфә «Ура» дејә гышгырмаға мүвәффәг олдуг вә ашағы енмәјә башладыг. Чанталарымызын кизләдилдији јерә чатдыгдан сонра күнәш јенидән көрүндү вә һеч нә олмамыш кими һәр шеј өз јеринә дүшдү.

Дағын әтәјиндәки дүзәнликдә чадыр гурдуг, ән јахын мешәдән одун кәтирдик вә бөјүк бир тонгал галадыг. Бурада ону да гејд етмәлијәм ки, мусигисиз, зарафатсыз јүрүш вә ја кәзинти бәјсиз тој кимидир, һеч бир ләззәти јохдур. Сәһәрә гәдәр чалдыг, охудуг, зарафат етдик вә бундан һәдсиз зөвг алдыг. Һәлә мән өзүм өзбәк ашы да биширдим. Чүнки бу ашы јахшы биширирәм. Әбдүләзиз бир физик-техник олараг усталыгла чубуглардан газан асмаг үчүн бир јер дүзәлтди, Шихәһмәд мәнә плов вә кабаб үчүн әти һазырламагда көмәк етди, чәлд вә чевик идманчы Сакитдин одун кәтирмәклә мәшгул олду. Бах беләчә- әдаләтлә роллары бөлүшдүрдүк. Көрдүкләримдән илһам алараг кери гајыдаркән гошдуғум бир шеир достларын да хошуна кәлди.

Һәлә ки, јај күнәши исидир, арха чантасыны көтүрүн вә дағлара… Пешман олмазсыныз!

Гәдирбәј Өмәров

ТУРИЗМ

Шәлаләнин гаранлыг һекаjәси

Мәним бу гыса өмрүмдә Дағыстанда јашадығым үчүн нә вахт пешман олдуғуму хатырламырам. Анчаг Вәтәними, учсуз-бучагсыз зирвәләри, јашыл мешәләри, инчә Хәзәр дәнизи үчүн дәличәсинә дарыхдығым анлары хатырлајырам. Һара кедирдимсә, һәмишә гајыдырдым. Чәтинликләрә бахмајараг, һәмишә доғма торпағына садиг галанларданам. Бу бөлкәнин сакинләринин республикамы нәјә чевирдијини көрмәк мәним үчүн икигат ағрылыдыр. Бу күн һара кетсәк дә, һара бахсаг, истәр бир кәнд, шәһәр, истәрсә дә, шәһәрәтрафы вә ја рајон олсун, һәр јердә башга шәһәрләрдән, республикалардан вә өлкәләрдән кәлән туристләрлә, гонагларла гаршылаша биләрсиниз. Мән чох шадам ки, Дағыстанда туризм сүрәтлә инкишаф едир. Тәәччүблү сималары көрмәк вә көрмәли јерләри, һејрәтамиз тәбиәт мәнзәрәләрини вә абидәләрини сејр едән гонаглардан хош сөзләр ешитмәк нә гәдәр хошдур.

Көзәл күнләрин бириндә бизим аиләмиз дә узаг Калининграддан гонаг гәбул етди. Гәдим Дәрбәндә бахдыгдан сонра сонсуз дағ јоллары илә јола дүшдүк. Сечимимиз Хучни кәндиндәки чох көзәл бир тәбии күшәјә-Хучни шәлаләсинә олду. Дәрбәнддән бура кәлмәк хејли вахт апарды. Лакин көзәл мәнзәрәләр, јолун үстүндә асылмыш гајалар, зүмрүд мешәләр бизи вә гонагларымызы лагејд гојмады. Ән горхулусу исә бизи гаршыда көзләјирди.

Дәрһал демәлијәм ки, шәлаләјә битишик әразинин һамысында отел вә гонаг евләри инша едилмишдир. Асфалт јамачындан шәлаләнин өнүндә өзүмүзү, јумшаг десәк, шок вәзијјәтиндә көрдүк. Бир нечә ил бундан әввәл бураны зијарәт едән һәјат јолдашым бизим сәһв олараг кәлдијимизи исрар едирди. Амма бир нечә таныш детал көрдүкдән сонра разылашды. Бир нечә саат јол кәлдијимиздән чох јорулмушдуг.

Шәлаләнин үстүндәки јамачда јерләшән бир отурачагда отурмаға гәрар вердик. Отурачаг вә маса гырынты материаллардан һазырланмышды. Үстү чиркли вә милчәкләрлә долу иди. Јамача галхдыгда дәһшәтә кәлдик, һәр јерә зибил сәпәләнмишди.

Бурада бош араг, пивә шүшәләри, хараб олмуш әрзаг туллантылары олан пакетләр, көһнә ајаггабылар, дәмир гутулардан тутмуш һәр шеј вар иди. «Мөчүзә беседка» дан бир метр аралы тахтадан дүзәлдилмиш ајагјолундан јајылан дәзүлмәз үфунәт әтрафа јајылмышды. Јухарыдан ашағы баханда орада кабаб биширәнләри, рәгс едәнләри көрмәк олур. Онлар да зибилләри һара кәлди тулламырлар. Бурада тәхминән 5 метр аралы бәзи тикинти ишләри давам едир: бир булдозер газыјыр вә јүк машынына торпағы төкүр. Әтрафдакы һәр шеј тоз-торпаға бәләнмиш вә јенијетмәләр тәһлүкәсизлик тәдбирләринә риајәт етмәдән елә машынларын лап јахынлығында АТВ-дә һаварырлар. Анчаг сәфәримизин кулминасија нөгтәси һансыса анлашылмаз бир дајынын: «Еј, сән!»,-дејә бизи чағырараг бу «Әтирли беседка» (чардаг) үчүн 500 рубл мәбләғиндә пул төләб етмәси олду. Онун ким олдуғуну сорушдуғумузда, бурада һамынын ону таныдығыны дедиләр. Бәлкә мән һәјатдан узаг дүшмүш, тәбии вә гонагпәрвәр бир јерин хүсуси мүлкијјәтә чеврилмәси аныны гачырмышам? Белә олдугда мән бу әмлакын саһибинә мүрачиәт етмәк истәјирәм.

Һөрмәтли саһиб! Дағыстанын тәбии көрмәли јерләри вә горуглары Дағыстан халгына мәхсусдур! Анчаг истираһәт јерләриндән газанч әлдә етмәјә чалышдығыныз үчүн ән азындан објектинизи дүзәлдин.

Зибил, пис гоху вә канализасија сулары арасында истираһәт етмәк үчүн инсанлардан нечә пул төләб едә биләрсиниз? Бу әразини лазыми формаја кәтирмәк үчүн адамлар тутун. Зибил гутулары гојун, әразидән зибили чыхарын, көзәл чардаг гурашдырын, ајагјолуну орадан көтүрүн, алыш-вериш јерләрини чыхарын, әтрафы зибилләјәнләри,тонгал галајанлары чәримә един. «Дајы»ја кәлдикдә исә она гонагларла дүзкүн вә нәзакәтлә рәфтар етмәји өјрәдин. Сиз бу һәрәкәтинизлә бүтүн санитар, еколожи вә тәһлүкәсизлик нормаларыны позурсунуз. Хәсислик пәрдәси көзләринизи өртүб. Бураны тохунулмаз сахлајын, нөвбәти нәсилләрә өтүрүн. Чүнки ушагларымыз тезликлә нә нәфәс ала биләчәк, нә дә онларын јашамаға јерләри олачаг.

Республикамызын гонаглары бизим һаггымызда нә дүшүнәчәкләр? Бу чәннәт парчасыны нәјә чевирмисиз? Бураның бүтүн әсрарәнкиз көзәллијини мәһв едирсиниз. Сөзүн һәгиги мәнасында тәбиәтдән бир налә, бир фәрјад, онун көмәјә чағырдығыны ешитдим. Беш дәгигә белә орада гала билмәдик. Инанырам ки, сөзләрим гулаглара јох инсанларын үрәјинә чатачаг вә вәзијјәт јахшылыға доғру дәјишәчәк.

К.Бабајева.

Туризм инкишафы

Дағыстанын Туризм Назирлијиндә милли туризм лајиһәсиндә рекионал иштиракын јени рејтинкинә мүнасибәт билдирилмишдир.

Русија Һөкүмәти «Туризм вә Гонагпәрвәрлик Сәнајеси» милли лајиһәсиндә бөлкәләрин рејтингини јаратмағы планлашдырыр. Хәбәри Русија Федерасијасынын баш назиринин мүавини Дмитриј Чернышенконун мәтбуат хидмәти јајымламышдыр.

Рејтинг август ајынын әввәлиндә вериләчәк, она көрә дә әјаләтдә мејарлар вә мејдана кәлмә тезлији һөкүмәт тәрәфиндән ишләниб һазырланыр.

Јени механизм, Русијанын дахили вә дахили туризминә тәкан верәчәк, пандемијадан сонра ону бәрпа етмәјә көмәк едәчәкдир.

Милли лајиһә саһәсиндә бу ил инвесторлар отелләрин иншасы вә јенидән гурулмасы үчүн күзәштли кредитләр алачаглар ки, бу да бөлкәләрдә туризм инфраструктурунун инкишафына вә кејфијјәтинин јахшылашдырылмасына көмәк едәчәкдир.

«Артыг бу илдән башлајараг инвесторлар отелләрин тикинтиси вә јенидән гурулмасы үчүн 15 ил мүддәтинә күзәштли кредитләр, илдә 3-5 фаиз олмагла, ала биләрләр. 2024-чү илә гәдәр бу мәгсәд үчүн федерал бүдчәдән 19 милјард вәсаит ајрылмасы нәзәрдә тутулмушдур»- дејә Дмитриј Чернышенко вурғуламышдыр.

«Тәкчә 2021-чи илдә бу чүр дәстәк һесабына 20 милјарда гәдәр вәсаит инвестор портфелини тәмин едәчәјини көзләјирик»-дејә Дмитриј Чернышенко хәбәр верди.

Туризм үзрә милли лајиһәдә иштиракын рејтинги Дағыстан үчүн бөјүк имканлар ачыр. Дағыстанын Туризм Назирлијиндә дејилдији кими, артыг бу васитәнин республиканын туризм инкишафындакы ефферктиндән данышмаг олар.

«Милли лајиһәнин вачиб аддымларындан бири туризм саһәсиндә кичик вә орта саһибкарлығын инкишафы үчүн туризм лајиһәләринә вә грантлара субсидија вермәкдир. Бу, популјарлығы сон илләрдә јалныз артан республикамыз үчүн, чох вачибдир. Дағыстана артан тәләбат сәбәбиндән мећманхана, отел вә диқәр коллектив јашајыш нөвләринин чатышмазлығыны мүшаһидә едирик. бир чохунда отаг сајы туризм мөвсүмүнүн сонуна гәдәр сифариш олунуб. Она көрә дә јени мећманханаларын, отелләрин вә коллектив јашајыш јерләринин јарадылмасы лазымдыр. Вә «Туризм вә Гонагпәрвәрлик Сәнајеси» милли лајиһәсинин һәјата кечирилмәси саһибкарлара белә бир фүрсәт верәчәкдир»- дејә Дағыстан Республикасынын Туризм Назирлијинин мәтбуат катиби Нәриман Балаһмәдов хәбәр вермишдир.

Пајызда «Туризм вә Гонагпәрвәрлик Сәнајеси» милли лајиһәси чәрчивәсиндә 2022-чи илдән етибарән туризм лајиһәләринин ичрасына башламаг имканы илә кичик вә орта саһибкарлыг субјектләрини дәстәкләмәк үчүн грант мүсабигәси кечириләчәкдир. Буна 2 милјард вәсаит дә ајрылмышдыр.

«Дағыстан» РИА

Утерянный аттестат о среднем общем образовании, выданный МБОУ «Мугартынская СОШ» на имя Рамазанова Камалетдина Мамедрасуловича, **считать недействительным**

Баш редактор әвәзи
Т.Г. ӘЛӘКПӘРОВ

Мәсул катиб
А.һ.МӘММӘДОВА

Шөбә редакторлары:
К.Г.БАБАЈЕВА
Р.М. МУСАЈЕВ

Мүхбирләр:
һ.һ. КӘРИМОВ
М.М.СЕЈИДОВ
Н.А.ГУЛИЈЕВ
Г.У. ӨМӘРОВ
Б.К. ПИРМӘһӘММӘДОВ
Н.Р. МИРһӘМИДОВА

Еһм оператору
А.Ј.АҒАКИШИЈЕВА

Баш мүһасиб
М. И.РӘһИМОВА

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ НӘШРИЈЈАТЫН ҮНВАНЫ:
368600, Дағыстан Республикасы, Дәрбәнд шәһәри, Ленин күчәси, 37
тел.-факс (240) 4-73-59,
факс (240) 4-74-33
www.derbend.ru
(E-mail: gazetaderbend@mail.ru)
Телефонлар: баш редактор 89894856030, үмуми шөбә 89604204987

«Типографија-М» ММЧ-дә чап едилиб.
Индекс 368600
Мәтбәәнин үнваны
Дәрбәнд шәһәри,
С.Гурбанов күчәси, 25
Телефон: 4-50-76

Гәзетин чапынын кејфијјәти барәдә мәтбәәјә мүрачиәт едә биләрсиниз.

Рабитә, информасија технолокијалары вә күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт (Роскомнадзор).
Күтләви информасија васитәләринин гејдијјаты һаггында
Шәһадәтнамә
ДР үзрә рабитә, информасија технолокијалары вә Күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт идарәси.
ПИ № ТУ05-00428
21.05.2019 г.

Материалларда кедән фактлар үчүн мүәллифләр мәсулијјәт дашыјырлар. Мүәллифләрин мөвгеји илә редаксијанын мөвгеји ујғун кәлмәја биләр.

Индекс: ПА-463
Чапа имзаланды:
22. 07. 2021.

Фактики оларак 9.30
Саат 10.00

Тираж 2000
Сиф. №